

Govor vasi Topole

Mateja Jemec Tomazin

V prispevku je predstavljen govor vasi Topole, ki leži ob cesti Mengeš–Brnik. V njem se odražajo glasoslovne in oblikoslovne značilnosti tipičnega gorenjskega narečja. Po Ramovševi klasifikaciji spada topolska govorica v osrednji gorenjski govor, ki se govori v trikotniku Ljubljana–Kamnik–Kranj. Poleg glasovnega opisa so v razpravi predstavljeni tudi lokalno zelo razširjeni frazemi, temu pa sledi še topolsko-knjižnoslovenski slovarček.

Ključne besede: slovenska narečja, gorenjsko narečje slovenščine, narečni slovar

The subdialect of the village of Topole (Slovenia)

This article presents the subdialect of the village of Topole, located on the road from Mengeš to Brnik. It has the phonological and morphological characteristics of a typical Upper Carniolan dialect of Slovenian. According to Ramovš' classification, the Topole subdialect belongs to central Upper Carniolan, spoken in the Ljubljana-Kamnik-Kranj triangle. In addition to a phonological description, the article also presents phrasemes in very widespread use locally, followed by a Topole dialect–standard Slovenian glossary.

Key words: Slovenian dialects, Upper Carniolan dialect of Slovenian, dialect dictionary

0 Topolska govorica je v osnovi zelo podobna mengeški, o kateri je na kratko pisal Tine Logar (1996: 390–391).¹ Značilnosti, ki jih je z nekajdnevnim raziskovanjem odkril in dokumentiral Logar, se v zadnjem času nekoliko spreminjajo, kar je posledica večje mobilnosti tako mlajših kot starejših prebivalcev, nekatere značilnosti topolske govorice pa ostajajo nespremenjene.

Mengeška občina (tako kot sosednja domžalska) leži na vzhodni meji značilne gorenjščine, na drugi strani Domžal v smeri proti moravški dolini pa se ta prelomi in dobi posebno obliko, ki je sicer še gorenjska, vendar precej daleč od tistega, kar pojmujemo za značilno gorenjščino (pojavijo se diftongi in izgubijo se značilna tonemska nasprotja) – gre za t. i. vzhodnogorenjsko podnarečje (prim. Logar 1996: 390). Po Ramovševi klasifikaciji spada topolska govorica v osrednji gorenjski govor, ki se govori v trikotniku Ljubljana–Kamnik–Kranj.

¹ Članek je razširjeno poglavje Topolska govorica, ki je izšlo v avtoričini monografiji Topole nekdanj in danes (Jemec Tomazin 2008).

1 Topole in Topolci²

Topôle so od Mengša oddaljene dobra dva kilometra in ležijo na nadmorski višini 328 metrov, in sicer pod obronki Debelega vrha ali Slevskega hriba (445 m) na levem bregu Pšate. Z Mengšem jih povezuje asfaltirana cesta. Vas z okoli 50 hišami se razteza ob križišču cest Mengeš–Suhadole in Križ–Skaručna.³ Topole so tako ena izmed redkih slovenskih vasi, ki imajo tloris poti v obliki križa (prim. Jagodic 1958: 8). Leta 1893 je požar uničil skoraj polovico vasi, vendar v požaru ni nihče umrl. Večina vaških hiš je bila v tistem času še lesenih, zato je bila škoda tolikšna, da so pomoč zanjo zbirali celo v Ljubljani (prim. Stražar 1980: 458). Danes je kot kulturni spomenik zaščiten le hiša št. 28, po domače Udáмова, vendar tudi ta domačija v zadnjih letih propada. Še pred dvajsetimi leti je bila glavna dejavnost v vasi kmetijstvo; danes je večina kmetij opuščениh, gospodarijo le še na posameznih. Nekateri kmetije še kažejo značilne elemente nekdanje podeželske arhitekture (npr. Aleškova, Udámová, Janščeva domačija), vendar je žal večina starih kmečkih hiš in poslopij predelanih ali popolnoma na novo pozidanih (tako npr. Vrbčeva, Hrinova, Testenova, Zajčeva domačija).

Izrazito vaško središče je gasilski dom in večina vaščanov je tudi članov gasilskega društva. Danes se vsi mladi po končani osnovni šoli odločijo za srednjo šolo, nekateri tudi za študij na fakulteti; največkrat si za kraj šolanja izberejo Ljubljano, Domžale in Kamnik, nekateri tudi Kranj.

1.1 Zgodovina vasi

Leta 2000 so Topole praznovale 750. obletnico prve omembe. Oglejski patriarh Bertold Andeški je 13. avgusta 1250 izdal potrdilno listino, s katero je stiškemu samostanu potrdil njegovo posest, med drugim tudi štiri kmetije v Topolah. Posamezne najdbe kažejo, da je bilo področje naseljeno že v času Rimljanov.⁴ V preteklosti je vas spadala pod več gospostev: razmeroma malo kmetij je bilo v lasti mengeških gospodov,⁵ nekaj kmetij pa je bilo vse do jožefinske reforme last stiških cistercijanov in bistriških kartuzijanov.⁶ Skozi Topole je pred izgradnjo asfaltirane in širše povezovalne ceste sredi polja tekla glavna povezava od Mengša proti Kranju.

² Prebivalci Topol so Topolci [topó:uci] in Topolke [topó:uke].

³ V Topolah se asfaltirana pot spremeni v gozdno in se priključi medkrajevni cesti Mengeš–Koseze, vendar gre za nekdanjo glavno povezavo s kamniškega (štajerskega) konca proti Skaručni in naprej proti Ljubljani.

⁴ Več v Jemec Tomazin 2008: 39–54.

⁵ V Mengšu se je zvrstilo kar nekaj plemiških rodbin, med drugim Gallenberški, Hohenwarti, v 14. in 15. stoletju pa tudi rodbina Mengeških. Gallenberški in Hohenwarti so bili tudi lastniki posesti v okolici Topol – mekinjskega samostana, kriškega gradu, gradu v Volčjem Potoku ...

⁶ Prim. Jemec 2000: 28–30.

1.2 Izvor imena

Pisni viri na več mestih⁷ poudarjajo, da je vas dobila ime po drevesni vrsti – topolu. Kraji, ki so poimenovani po drevesnih vrstah, so stari.⁸ Zanimivo je, da danes v okolici vasi ne raste mnogo topolov. Nastanek besede *topol* etimološko še ni zadovoljivo pojasnjen.⁹ Verjetno je izposojena iz vzhodnolatinskega **papulus*, iz česar je izposojeno tudi starovisokonemško *papil*, nemško *Pappel* ‘topol’. Druga možnost je domneva o sorodstvu med latinsko in slovansko besedo. Prvotni pomen besede naj bi bil ‘štrleč’ in jo povezujejo s slovenskim glagolom *tepsti*. Etimološka razlaga, ki naj bi ime kraja povezovala z imenom za prebivalce (**popolus*), ni dokazana.

Pojavlja se tudi tretja, ljudskoetimološka razlaga, temelječa na zapisu, ki se je pred drugo svetovno vojno pojavljal na posameznih zemljevidih ali listinah, torej *Topolje*. Izgubo *j* v zapisu so okoliški pisci krajevnih kronik pojasnjevali z gorenjskim narečjem, češ da naj bi mehki *lj* otrdel, saj vas stoji na *polju*, torej naj bi šlo etimološko za **to-polje*.¹⁰

2 Fonemski sestav topolske govornice¹¹

2.1 Vokalizem

Za topolski govor so značilni dolgi monoftongični samoglasniki (*i:*, *u:*, *ɛ:*, *ɔ:*, *e:*, *o:*, *a:*) in razlikovanje med akutom in cirkumfleksom na dolgih naglašanih samoglasnikih. Naglasno mesto je tako kot v knjižnem jeziku svobodno, vendar pa se ohranja značilno gorenjsko končniško naglaševanje in končniški naglasni tip (*uhká:* ali *yh'ka*).

2.1.1 Dolgi naglašeni samoglasniki so takšni kot v knjižnem jeziku. Vsak od njih je lahko ali akutiran ali cirkumfektiran. /əɾ/ je en fonem in zveza dveh fonemov.

<i>i:</i>		<i>u:</i>
<i>ɛ:</i>		<i>ɔ:</i>
	<i>e:</i>	<i>o:</i>
	<i>a:</i>	+ əɾ

Dolgi *i:* najdemo npr. v besedah *ší:bica*, *gradbí:še*, *sodí:še*, *čpí:na* ‘črepinja’, *mí:sləm*, *žví:na*, /i:/ pa nastopa tudi v spojenkah iz drugih jezikov, zlasti iz bavarsčine¹² (*dì:la*, *cì:mər*, *vi:ža*).

⁷ Prim. Stražar 1980; 1993; KLS 1971.

⁸ Prim. Stražar 1993: 73.

⁹ Prim. Snój 1997 in Bezljaj 2005, geslo *topol*, ter Snój 2009, geslo *Topol*.

¹⁰ Ta razlaga je najmanj verjetna, saj se tudi v starih listinah ne pojavlja mehki *l*, kar bi bil dokaz za takšen jezikovni razvoj, zato pa zanimivo Milko Kos v svojem gradivu za historično topografijo Slovenije (1975: 639) navaja obliko *Topolje pri Mengšu*, ki se po drugi svetovni vojni sploh ni pojavljala.

¹¹ Način opisa govora povzemam po Škofic 2001 in Logar 1996: 173–179.

¹² Povzeto po narečnem gradivu iz Repenj (Logar 1996: 174).

Dolgi *u*, ki se je razvil iz psl. *u*, je v besedah, kot so *kubú:k* ‘klobuk’, *klú:ka*, *lú:kna*, čeprav se je /*u*:/ v Topolah razvil tudi iz skupine *uu*: < *uu*:, *lu*:, pojavlja pa se tudi v besedah s padajočim *o* in *uo*, zato tudi *ú:kna*, *ú:č* ‘luč’, *γù:x* ‘gluh’, *pušú:šat* ‘poslušati’, *puù:bwat* ‘pooblati’, *u dù:ran* ‘v dvorani’ ...

Ozka dolga *e*: in *o*: se govorita tako kot v knjižnem jeziku (npr. v besedah *lé:t*, *pè:st*, *zvé:zda*, *né:su*; *mè:səc*, *lé:tam*; *mò:st*, *kò:st*, *kó:ža*, *xó:dəm*). Ta dva samoglasnika sta se v položaju za *j* ali *w/ɥ* skrajšala, doživela redukcijo in prešla v *ə* (*ʃəza* ‘jeza’, *zobljə* ‘zobje’, *ʃəni* ‘jenjaj’). Redukcija za *j* je še vedno močna, redukcija za *w/ɥ* (*vòs* > *ʷes*, *ʷəka* ‘loka’, *ʷəjtra* ‘lojtra’ – pa se pojavlja samo še v posameznih besedah).

Tudi dolga *e*: in *o*: se pojavljata tako kot v knjižnem jeziku, največkrat ju najdemo v predzadnjih zlogih; če pa se je končni samoglasnik reducirail, pa tudi v zadnjih ali edinih (npr. *mé:tla*, *cé:sar*, *mé:de* < ‘mesti’, *čé:ɥ*, *žé:ɥ*, *ó:su/vó:su*, *ó:ru*).

Topolski /*a*:/ zastopa¹³ psl. *a* in *ə* < *ɔ*, *ɔ* v dolgih zlogih, nastopa pa tudi v mnogih sposojenkah (*svá:ma*, *xrá:st*, *ná:ša*, *má:lɥ* ‘mlin’, *tá:bərx*).

ər zastopa splošnoslovenski zlogotvorni *r* v dolgih zlogih (*pərst*, *vərt*, *γərdə*).

2.1.2 Kratki naglašeni samoglasniki so pod vplivom izrazite moderne vokalne redukcije in prehajajo v *ə*.

<i>i</i>	(<i>u</i>) > <i>ə</i>
<i>e</i>	<i>o</i>
	<i>ə</i>
	<i>a</i>

Npr. v besedah *štrək* ‘vrvi’, *‘məš* ‘miš’, *‘kəp* ‘kup’, *brət* ‘brat’, *ta’kət* ‘takrat’.

2.1.3 Nenaglašeni samoglasniki

Prednaglasni *e*-jevski glasovi so tako v topolščini kot mengeščini reducirani v *ə* (npr. *nətopé:r* ‘netopir’, *uəd’mo* ‘vemo’, *uəs’tə* ‘veste’, *Məŋkšə:na* ‘Mengšana’, *nədə:la* ‘nedelja’), *o*-jevski glasovi pa so prešli v *u* (t. i. *o*-jevsko ukanje, npr. *kubú:k*, *kubá:sa*), le ob *w* je tak *o* oslabil v polglasnik – zanj imamo torej enak rezultat kot za dolgi *o* v enakem soglasniškem okolju (npr. *zwəmi:wə* ‘zlomila’).

Tudi kratki ter nenaglašeni pred- in ponaglasni *i* in *u* sta se reducirala v polglasnik (npr. *məru:* ‘miru’, *xədi:* ‘hudi’, *səšé:mo* ‘sušimo’, *štədè:ral* ‘študirali’, *jé:səx* ‘kis’, *má:lən* ‘mlin’). Če izgovorljivost to omogoča, so ti glasovi tudi onemeli (*žvi:*, *sxi:*, *sxə:*, *xpi:wə*, *əldjé:*).

V topolski govorici je polglasnik zaradi redukcije drugih kratkih samoglasnikov zelo pogost, se pa danes pod vplivom knjižnega jezika v nekaterih (doslej naštetih) položajih opušča in se na njegovem mestu ponovno govori polni glas.¹⁴

V polglasnik je oslabil tudi izglasni *-u* v končnici dajalnika in mestnika ednine moškega in srednjega spola (npr. *brá:tə* ‘bratu’, toda tudi *brá:t*), izglasni nenaglašeni *-i* v dajalniku in mestniku ednine ženskih samostalnikov pa je onemel

¹³ Prim. gradivo za Repnje (Logar 1996: 174).

¹⁴ To je odvisno predvsem od posamezne besede in ne od glasovnega okolja.

(*má:m* ‘mami’, *špè:l* ‘Špeli’, *té:t* ‘teti’), prav tako tudi izglasni *-i* v imenovalniku množine moškega spola (*stá:rš* ‘starši’, *utró:c* ‘otroci’). Pridevniška končnica *-ov* se je asimilirala v *-u* (*já:nəzu pí:skər* ‘Janezov lonec/Janezova glava’).

V ponaglasnih zaprtih zlogih se *i*, *u* in *e*-jevski glasovi navadno spremenijo v *ə* (*mì:sləm*, *trè:bəx*, *vá:rəx*). Glas *o* se v ponaglasnih zlogih navadno spremeni v *a* (akanje) – *stá:rast*, *žá:wast*, *bí:strast* (‘starost’, ‘žalost’, ‘bistrost’). V izglasnih zlogih pa *e*-jevski in *o*-jevski glasovi navadno ne spremenijo kakovosti, pač pa se je položajno *u* reduciral prek *ə* v *o* (*gú:nmo/yú:nmo fà:ntə* ‘tistemu fantu’).¹⁵

Topolska govorica se od mengeške razlikuje tudi po tem, da je oblika deležnika na *-l* moškega spola nekaterih glagolov bolj asimilirana kot v Mengšu (npr. *ʃu*, *pərʃu* namesto *ʃou*, *pərʃou* < ‘šel’, ‘prišel’).

2.2 Konzonantizem

V soglasniškem sestavu je zelo zanimiv spirantizirani izgovor soglasnika *g* (npr. *kní:ya* ‘knjiga’, *buvá:* ‘boga’, *ɣuwərə:mo* ‘govorimo’). Švapanje oziroma prehod *l* > *w* pred zadnjimi samoglasniki *a*, *o*, *u* v zadnjih letih izginja, vendar je pri nekaterih besedah skorajda dosledno ohranjeno/leksikalizirano (npr. *dé:wat* ‘delat’, *swá:ma* ‘slama’, *nardí:wa* ‘naredila’, *zažyá:wa* ‘zažgala’, *bò:* ‘bilo’, *wà:ž* ‘laž’, *swá:bi* ‘slabše’, *prè:kwar* ‘visoki fižol’, ne pa tudi **twá:ka*, ki ostaja tako kot v knjižni slovenščini *tlá:ka*). V svojilnih zaimkih *svoj*, *tvoj* je v onemel (*só:j*, *tó:j*). Pred vzglasnim *o*-jevskim samoglasnikom je pogost protetični *w/ɥ* (npr. *wó:kən* ‘okno’ – oblika *ʷəkən* pa izginja; *wó:rəŋk* ‘oreng – popolnoma, zelo’, *won* ‘on’, *wó:su* ‘osel’).

Za topolsko govorico so značilne tudi olajšave soglasniških sklopov:

tk > *xk* (*gwax’ka* ‘gladka’, *ré:xka* ‘redka’)

kt > *xt* (*trá:xtər* ‘traktor’, *əlè:xtrika* ‘elektrika’)

pt > (*fí*) > *xt* (*droxtí:ne* ‘drobtine’, vendar *təč*, ne *x’təč* ‘ptič’)

pk > *fk* (redko, dosledno v besedi *ró:fkət* (iz)robkati ‘(iz)luščiti’ *kurú:zo* tudi *karú:zo* in *korú:zo*)

xt > *ft* (*pošli:ftan* ‘pošlitan – urejeno’)¹⁶

pc > *fc* (*kwò:fca* ‘klopca’, *xwà:fca* ‘hlapca’)¹⁷

čk > *šk* (*má:ška* ‘mačka’)

čn > *šn* (*své:šənca* ‘svečnica’)

šč > *š* (*ɣó:ša* ‘gošča, gozd’, *kú:šar* ‘kuščar’, (*w*)*oymí:še/uyní:še* ‘ognjišče’)

pš > *uš* (*ušení:ca* ‘pšenica’, *lè:uš* ‘lepši’)

mn > *ɥn* (*wá:kouɥna* ‘lakomna’, *pò:ɥnem* ‘pomnim’)

mn > *ml* (*Ká:məlk* ‘Kamnik’)

¹⁵ Tine Logar (1996: 402) navaja, da se je ta oblika, ki je rezultat vpliva *m* v dajalniku in mestniku ednine kazalnih zaimkov in pridevnikov, posplošila še v druge položaje. V Topolah ne poznamo siceršnje bolj razširjene gorenjske oblike *gunmo fanto*.

¹⁶ Gre bolj za hiperkorekturo, ker se uporablja samo v posameznih besedah, ne pa dosledno.

¹⁷ Ta soglasniški pojav izginja.

Redukcija nenaglašanih samoglasnikov skupaj s soglasniško asimilacijo po zvenečnosti lahko zelo spremeni besedo (npr. *tì:zɣa* ‘tistega’, *wá:mbər* ‘lambar – vedro’).

Zanimiv pojav, ki se sicer opušča, je tudi analogični *l* namesto *v* (*cé:rkle* ‘cerkve’, *ɣwá:le* ‘glave’, *roká:la* ‘rokavi’).

Pogosto se pojavlja tudi sekundarni *j* (*pó:jstla*, *ɣrajší:na*).

Mehki *n* je otrdel v *n* (*né:mo* ‘njemu’, *'kon* ‘konj’)

3 Oblikoslovje

Na oblikoslovni ravnini je izrazita dosledna maskulinizacija samostalnikov srednjega spola v ednini (npr. *w'roč sò:nce* ‘vroče sonce’, *dé:bu té:le* ‘debelo tele’, *mè:jxən já:je* ‘majhno jajce’, *s'tər kulò:* ‘staro kolo’), pri večini besed pa tudi feminizacija v množini (*veli:ke ò:kna*, *drubnè: já:jca*). Zanimiva je tudi končnica *-a* v množini nekaterih samostalnikov moškega spola (*večé:ra* ‘večeri’, *ruká:la* ‘rokavi’, *jermé:na* ‘jermeni’). Končnica orodnika ednine in dajalnika množine moškega spola je *-am* (*fá:ntam* ‘fantom’).

Dvojina je ohranjena v pridevniški in zaimenski sklanjatvi in pri glagolskih oblikah, manj pa pri samostalnikih (bolj je ohranjena v imenovalniku in tožilniku), npr. (*dva*) *drəvé:sa*, *stó:la*, *stəb'ra*.

Pri stopnjevanju pridevnikov in prislovov se za tvorbo primernika in presežnika večinoma rabi priponsko obrazilo *-ji* (tudi tam, kjer je v knjižnem jeziku *-ši*), razlike so tudi zaradi samoglasniške redukcije in švapanja (*bò:l* ‘boljše’, *lò:ži/wò:ži/wə'ži* ‘lažje’, *swá:bi* ‘slabše’, *stà:ri* ‘starejši’, *vè:č* ‘večji’).

Opazna je raba člena (*ta* *'pərve*, *ta* *s'tar*).

4 Besedje

Leksemsko se topolska govornica ne razlikuje od ostale gorenjščine, uporablja se npr. veliko izposojenk iz nemščine (*tá:lar* ‘krožnik’, *šà:lca* ‘skodelica’, *pè:ɣləzən* ‘likalnik’, *špò:ryet* ‘štedilnik’, *šrà:ɣfənci:ɣer* ‘izvijlač’, *kó:ɣtər* ‘prešita odeja’, *fəřzmá:ɣat* ‘zameriti se’). Vpliv angleščine in hrvaščine/srbščine je novejši in ni tako močan, seveda pa se socialne zvrsti med seboj prepletajo, zato je predvsem pri mladih zanimiv sleng na narečni podlagi (*ɣù:nla mə j prá:wu*, *də j fù:l duyà:ju učé:r*).

Kazalni zaimki in prislovi so podaljšani z *-la* (*tá:la* ‘ta’, *ɣù:nla* ‘tisti’, *kó:la* ‘tako’, *təmla* ‘tam’, *səmla* ‘sem’, *ɣó:rla* ‘gor’).

4.1 Hišna imena

Stara hišna imena tako kot ledinska kažejo na hišno in krajevno zgodovino. Domačije so navadno prevzele hišno ime po svojem ustanovitelju ali po njegovem poklicu, nekatera imena pa so se ohranjala skozi stoletja. Nekatera hišna imena izvirajo iz osebnih, ta pa iz svetniških imen: Luka > *Ū:kəc*, Jera > *Jerí:č*, Štefan > *Štē:fəl*, Tomaž > *Tomá:žuc*, Janez > *'Janšč*, *Á:nže*.

Stvarna hišna imena v Topolah so *Šú:ɣkər*, *Pí:pan*, *Špəláj*, *Təsté:n*, stanovsko *Žní:dər* (krojač), po živalih se hiše imenujejo *pər Kumá:rjə*, *Zá:jc* in *Vov'kə*, po rastlinah pa *pər Hrí:n*.

4.2 Frazemi

V topolskem govoru se pojavljajo marsikateri zanimive primere in prispodobe. Nekateri frazemi so značilni prav za Topole in bližnjo okolico. Vsi so zelo ekspresivni, vendar se ne omejujejo samo na neuradne ali nejavne govorne položaje.

Posameznikove fizične lastnosti opisujejo tile frazemi:

(imeti) rit ko od fapa blatnik (*imeti*) zelo veliko zadnjico: 'rət kə ut fá:pa bwá:təŋk

(biti) širok ko metrga (*biti*) zelo debel: š'rok kə mē:tərga

(biti) dolg ko lojtra (*biti*) zelo velik, po navadi tudi suh: doux kə 'wəjtra

švicati ko farovski hlapec *potiti se brez fizičnega napora, navadno pri jedi*: švi:caš kə fá:ruškə hwá:pəc¹⁸

(biti) tako kumrn, da s posteljo vred štirideset kil vaga (*je*) zelo, bolezensko suh: ko kú:mərən, da s pō:stlo vret š'tərdəsət 'kil vá:ɣa

(biti) pijan ko mavra (*biti*) zelo pijan: p'jən kə má:ɥra

imeti kožico med prsti *živeti v severnem delu vasi*: mē:t kō:šco mət pərstam¹⁹

Posameznikove psihične, značajske lastnosti ali navade/razvade se skrivajo v naslednjih frazemih:

(biti) tako brihten, da mu škoduje s svojim govorjenjem vzbujati slab vtis pri drugih: kō bri:xtən, də 'mo škō:dje

(biti) len ko fuks (*biti*) zelo len: 'len kə 'fuks

(biti) neumen ko noč zelo neumen: nau:mən kə nō:č

(biti) smotan ko zajla s svojim neprilagodljivim vedenjem vzbujati odpor, nenaklonjenost: smó:tan kə zájla

(biti) zabit ko štirna (*biti*) omejen, neumen: zəbi:t kə štē:rna

(biti) tečen/siten ko spodrepna muha (*biti*) zelo nadležen: tē:čən, sí:tən kə spudré:pna mú:xa

(biti) težak ko cent (*biti*) težaven, naporen: tə'žək kə 'cent

(biti) na ta mrzlo nogo (*biti*) zelo nerazpoložen: dó:nəs jə pa ná:ša nə tə mərzwə nuɣó: (wstá:wa)

jermen dol pasti (komu) izgubiti voljo do dela, delovno vnemo: a 'təp 'nəp jé:rmən 'dol pá:du

pripravljati se ko ta usran za plotom zelo se obotavljati: se pərpřá:ɥla kə tə us'ran za plō:tam

goniti se ko stara štirna spolno se izživljati: gōn se kə stá:ra štē:rna

pljuvati ko star čikež grdo pljuvati naokrog: plú:je kə s'tər čí:kəš

¹⁸ Ta frazem ne nakazuje nujno, da nekdo malo dela: prepoti se že pri manj zahtevnih opravilih.

¹⁹ Frazem je dokaj huda zbadljivka in pomeni tudi prebivalca sosednje vasi Suhadole, ki jim Topolci rečejo tudi »žabarji«. Med Topolami in Suhadolami so travniki in polja, ki so delno zamočvirjena, zato je tam veliko žab, saj struga Pšate v tem delu ni regulirana, ampak teče ob gozdu in ima mnogo ovinkov. Frazem lahko označuje tudi Topolca iz severnega dela vasi, ki meji na Suhadole, ali Topolca, ki prijateljuje s Suhadolci (zato naj bi bila kožica med prsti »nalezljiva«). Če žabe v času parjenja pridejo v vas (kar se sicer zgodi redko), se v vasi reče: *Na, spet so Skadó:učə udərlə*.

Veliko frazemov opisuje tudi premikanje:

leteti ko sneta sekira zelo hitro voziti/teči: ləti: kə sné:ta ské:ra
voziti, ko bi se (komu) sanjalo vozi zelo počasi, razmišljeno: vò:zəš kə dəp se tə saná:ɥ
hoditi ko meгла počasi, brezvoljno hoditi: hò:dəš kə məg'la

Frazemi govorjenja:

imeti jezik veliko, predrzno govoriti: lé:j ɣa, k 'ma jé:zək
cviliti ko mlada miš govoriti/oglašati se z visokim, neprijetnim glasom: cví:lət kə
 mwá:da 'məš
kleti ko star furman veliko preklinjati: kó:ɥne kə s'tər fú:rmən

Drugi frazemi:

(piti) ko bi cerkev prodali za pijačo (ali hrano, veseljačenje) zapraviti veliko denarja: pjé:jo, kə dəp cə:rku pə'dal
dol gnati koga imeti prebavne težave, drisko: dó:nəs me pa že ceɥ dà:n dò:l žé:ne
gledati v luft biti brez dela: ɣlé:dat u 'ləft
govoriti (s kom) biti (s kom) v ljubezenskem razmerju: ted'va pa že 'dəl 'cajt
 ɣuwəré:ta
koga jesti prosi (koga) zakaj ne more (kdo česa – ne pa tudi koga) pustiti pri miru:
 'sam kuyá: te tó:la jé:st prò:s
biti prekmalu rojen narediti kaj narobe, predvsem v poklicu: za kəj tá:zɣa mò:rəš
 bí:t pa 'tut prəxmá:ɥ ró:jən

5 Sociolingvistična opažanja

Vpliv knjižnega jezika in drugih (ne le okoliških) govorov je dokaj močan, saj vsi vaščani obiskujejo šolo ali hodijo na delo v drug kraj, kar gotovo vpliva na njihov osebni govor. Prav tako zaradi majhne vasi poroke med vaščani niso pogoste. Zanimivo je, da se pri mlajših v narečju sporazumeva več fantov kot deklet, nekatera dekleta (verjetno zaradi prestiža, želje po potrditvi v družbi) narečje popolnoma opuščajo, kar se še posebej kaže pri švapanju, ki ga pri dekletih skoraj ne slišimo več. Manjši otroci so navadno govorci jezika starih staršev, saj še vedno precej otrok pred osnovno šolo ne hodi v vrtec, seveda pa jih doma ostaja manj kot pred leti. Javni govorni položaji vplivajo na izbor besedja, manj pa na izgovor glasov, posebej priporniškega zvonečega ɣ, ki se ga tudi mnogi šolani govorci nikoli ne znebijo povsem.

6 Topolsko-knjižnoslovenski slovarček²⁰

bertah (tudi fertah) ▶ bɛ:rtax -a m *predpasnik:* kər u bertah se ubriš
bij ▶ 'bəj medm. klic vpregi *naprej!*
bisteger ▶ bi:steɣər medm. klic vpregi *na levo!*

²⁰ Topolsko-slovenski slovarček sestavljajo *poknjižena in narečna iztočnica*, njena *pomenska razlaga in ponazarjalni zgled v poenostavljenem zapisu*. Besedne vrste so označene

- bognedaj** ▶ bô:xnədej čl. *bog ne daj* |*nikar*|: A: sneh bo B: bohnədej že spet
bogvedí ▶ bô:xvet čl. *bogve* |*kdo ve*|: A: kje je Janəz? B: bohvet
bolji ▶ ból -- -- prid., primernik od dó:bər *boljši*: v povedni rabi sej bo bol, boš vidu
brihten ▶ brí:htən -tna -tən prid. *pameten*, *zvit*: guna j prov brihtna
cruk ▶ crù:k medm. klic vpregi *nazaj!*
cviren ▶ cvè:rən -rna m *sukanec*: a mə uhka cverən not udanəš?
ček ▶ čé:k -a m *položnica*: ta mesəc so me pa koštál čeka
dajati se ▶ də'jət se də'jə:m se nedov. *prepirati se*, *meriti se v čem*: kuga se dej dajeta?
dedec ▶ dè:c -a m **1** *dedec* |*moški* | **2** *mož* |*zakonski*|: dec mə j djav, də ga nou na južno
dejati ▶ djá:t nedov., samo kot deležnik na -l (je djá:wa) *reči*: kuga s djaŋ?
ega ▶ è:ɣa medm. klic vpregi *stoj!*
encajt ▶ əncà:jt prisl. *nekaj časa*: tola v əncajt traju
faracajg ▶ fá:racajx -ɣa m *vžigalnik*: A: a maš šibice? B: ne, sam faracajx. A: ah, ne,
dya pa na nucam, tko retkəh zop pa še nimam
fasenga ▶ fá:səŋɣa -e ž *živila*, *kupljena ob večjem tedenskem ali štirinajstdnevnem*
nakupu: sva šva pu fasəŋo u štacuno
fertik ▶ fé:rtik -- -- prid. **1** *zelo utrujen*, *izčrpan*: po temo deŋ səm pa čist fertik **2** v
povedni rabi *konec*: sam da b bo že dya ankət fertik
firbčen ▶ fè:rɔčən -čna -čən prid. *radoveden*: po kermo s ti tko ferɔčən?
firenk ▶ fè:rəŋk -a m *zavesa*: a lohk ferənke na mer pəstiš?
firkeljc ▶ fè:rkəlc -a m *četrt*, *četrtina*: A: kok je ura? B: ferkəlc čəz 'əno
firtah (tudi birtah) ▶ fè:rtax -a m *predpasnik*: dej sə no fertah pretse
fržol ▶ fər'zou -ó:wa m *fižol*: a s fəržov že usadu?
fržolov ▶ fržó:vu fržó:vuva fržó:vu prid. *fižolov*: u petkəh mamó zmer fržovuvo
župo pa omlete
fuks ▶ fù:ks -a m *konj*, *navadno nekoliko oslabel* • BITI LEN KO STAR FUKS čustv. *zelo*
len: ta j pa len kə stər fuks
furati ▶ fù:rat -am nedov. *voziti* (*navadno brez upoštevanja prometnih predpisov*):
glej ga, kuko se pu vas fura
gamazin ▶ ɣəməzi:n -a m *prostor za hranjenje poljskih pridelkov*, *kašča*: uso vše-
nico mamó v gəməzin
garkelj ▶ ɣá:rkəl -na m *ograjen vrt* |*za vrtnino*, *okrasne rastline*|: pejt mə v garkəl
pu pətəršil
gas ▶ • (BITI) POD GASOM pud ɣà:sam poud. (*biti*) *pijan*: zmer je pud gasam vozu, k je
biv pa ənkət trezən, so ga pa pulcajə ustavlə, da nima luči
gmah ▶ ɣ'məx ɣmá:xə m *mir*: dej mə gməh
gorko ▶ ɣurkò: prisl. *toplo*: tla j pa gurko gratu

v skladu z načeli v Slovarju slovenskega knjižnega jezika. Samostalniki so opremljeni s podatkom o spolu (m, ž, s), glagoli s podatkom o vidu, pridevniki s podatki o ednin-
skih imenovalniških oblikah za vse tri spole. Ob osnovni so kot v SSKJ navedene druge
slovarske oblike, ki jih v primeru izgovornih posebnosti lahko spremljajo še podatki o
drugih oblikah Od nepregibnih besednih vrst so v slovarčku zastopani prislovi (prisl.),
predlogi (predl.) in medmeti (medm.). Slovarček obsega samo nekatere besede, ki so bolj
značilne za Topole in bližnjo okolico, čeprav so vanj uvrščene tudi nekatere besede, ki so
splošno razširjene po celotnem slovenskem ozemlju.

- gorkota** ▶ ɣurkò:ta -e ž **1 toplota 2 vročina**: ubene taprave ɣurkote ni
- got** ▶ ɣò:t medm. klic vpregi *desno!*
- gratati** ▶ grá:tat tudi ɣrá:tat -am dov. *posrečiti se, uspeti*: potica tə je pa gratuva • poud.
GRATATI KAJ IZ KOGA *razviti se, postati*: puglej, kuga j gratu z nega!
- gredenca** ▶ ɣrədè:nca -e tudi kredè:nca -e ž *kuhinjska omara*: dej ta bol talarje z grədence na mizo
- gruntati** ▶ ɣrú:ntat -am nedov. *misliti*
- gverati** ▶ ɣvè:rat -am nedov. *trajati*
- hlabec** ▶ xvà:bəc -pca m *zdevalni stol* |*priprava, na kateri se stoji pri zlaganju česa v kozolec*|
- ketnja** ▶ kè:tna -e ž *veriga*: ketna mə j dol padva
- kevder** ▶ kè:ɥdər -dra m *klet*: grem u kevder pu kəmper
- koga** ▶ kuyá: zaim. *kaj*: kuga b rəd?
- køj** ▶ kù:j prisl. *takoj*: kuj prid dol
- kole** ▶ kó:la prisl. *takole*: kola naret, pa bo
- kolikokat** ▶ kò:kat prisl. *kolikokrat*: kokat sə šu pu utroke?
- kompnik** ▶ kó:mpəŋk -a m *zaprtak* |*jajce*|: ah, tola j pa kompənk, nov nəč → *kompovec*
- kompovec** kó:mpuc -a m *zaprtak* |*jajce*| → *kompnik*
- kovter** ▶ kó:ɥtər -tra m *prešita odeja*: a čəš kovtər za spat?
- kompir** ▶ kəmpé:r -ja m *krompir*: narraj ma kəmper u žup
- kredenca** → *gredenca*
- ksiht** ▶ ksì:xt -a m *obraz* • čustv. NAREDITI KSIHT *spremeniti izraz na obrazu*: lej, kašən ksiht je naredu
- kunšten** ▶ kú:nštən -tna -tən prid. *pameten, zvit*: ta j pa ko kunštən, də mu kər škodje
- lahko** ▶ uhká prisl. *lahko*: a mə uhka pumagaš?
- lagati** ▶ wa'ɣət wá:žəm nedov. *lagati*: kuga važəš?
- lamber** ▶ lá:mbər tudi wá:mbər -ja m *vedro*: kəm'ne pa v lambər puber • kuko pa ti misləš jabuka brez vambərja poberat?
- lata** ▶ vá:ta -e ž *lata* |*v kozolcu*|: na, spet sə j vata zvəmiva
- lintvern** ▶ lí:ntvərən -rna m poud. *nagajiv, nemiren otrok*: kašən lintvərən je ta utrok
- lojtra** ▶ 'wəjtra -e ž *lestev*: vəjtro pərsvon, pa čəšne uber
- marod** ▶ marò:t -- -- prid. *bolan*: dons səm pa ko marot
- marodirati** ▶ marodè:rat -am nedov. *biti na bolniškem dopustu*: veš, kok cajta že marodera?
- mesteje** ▶ məstè:je -tè:j ž mn. *votlina med odprtino krušne peči in dimnikom, v kateri sušijo meso*
- mevkica** ▶ mé:ɥkica -e ž *regratova lučka*: a uš pihu mevkice?
- mustače** ▶ mustá:če -tá:č ž mn. *brki*: kašne mustače ma Janəs → smotače
- nabasan** ▶ nabà:san -a -san prid. čustv. *pijan*: sam, kuko j nabasan pəršu dam
- nacejati se** ▶ nacé:jat se -am se nedov. *veliko piti* |*alkoholne pijače*|: pol so se ga pa nacejal, kə də so cərku pərdal
- nacukan** ▶ nacù:kan -a -kan prid. *vinjen, okajen*: zmer jə biv mav nacukan, tko da nis ənkol za gvišən vedu
- naš** ▶ 'nəš ná:žɣa m *mož* |*zakonski*|: nəš je ko pridən, də preh z mize pusprav, predən pojedmo

- naša** ▶ ná:ša -e ž *žena* |zakonska|: naša j pa ko natančna, de j kər praveč
- nikamor** ▶ əŋkà:mər prisl. *nikamor*: kuga se derəš, sej ənkamər na grem
- nikar** ▶ əŋkà:r čl. *nikar*: dya pa ənkar ukroh na govor
- nikoli** ▶ əŋkò:l prisl. *nikoli*: ne, jəs nisəm pa ənkol nəč svabga v šol naredu
- občina** ▶ ò:pčína -e ž *urad*: dons morəm pa še na opčino ☒ vsi uradi, od občine do upravne enote
- obrajati** ▶ ubrá:jtat -am nedov. *ceniti*: nega pa zvə ubrajtajo na šiht
- ohrn** ▶ vò:xərən -rna, -rən prid. *skop*: kuko j pa ta čvovk vohərən
- onegaviti** ▶ unjá:ut -á:vəm nedov. **1** *kaj početi 2 truditi se brez uspeha*
- onegaviti se** ▶ unjá:ut se -á:vəm se nedov. **1** *truditi se brez uspeha*: tri ure se je un-gavu z drvni **2** *spolno občevati*: A: na vem, a se sam ungavta? – B: ja, kuga pa j pol? a s jəma fovš?
- oreng** ▶ ô:rəŋk prisl. *popolnoma, čisto*: nazadne je pa le orənk pupravo mašino
- osirati** ▶ osé:rat -am nedov. *obrekovati*: kerga že spet oserate?
- oster** ▶ ujs'tər -'tra -'tər prid. *močen, oster*
- pajkelj** ▶ pá:jkəl -na m *vejalnik* |naprava za odstranjevanje plev in primesi pri žitu|: učas nis mogu bres, zdej jə pa pajkəl sam u napoto
- pavgut** ▶ pá:vut -a m *podtrebušni jermen pri konjski vpregi*
- peglezen** ▶ pè:ɣləzən -zna m *likalnik*: s pegleznam səm se uparva
- penzelj** ▶ pè:nzəl -zla m *čopič*: tola vš pa druh penzəl nucu
- pir** ▶ pè:r -a m *pivo*: a grəva na n per?
- pisker** ▶ pí:skər -kra m **1** *lonec 2* čustv. *glava*: piskər mə bo raznesvə
- podložek** ▶ pudvò:žək -ška m *podložek* |jajce|: čə greš pu jajca, merki, də navš pudvožka vzeva
- poglobiti se** ▶ povó:bət se -əm se dov. *udreti se* |led pod nogami|: pol se m je pa sam pogobu
- pogruntati** ▶ povrú:ntat -am nedov. *izmisлити si, domisliti se*: tola s pa dobər pogruntu
- pogverati** povvè:rat -am nedov. poud. *trajati*: tala žavba mə bo pa pugverova
- porajtati** ▶ porá:jtat -am dov. *opaziti*: sploh nisəm porajtu de j že noč
- pošter** → povšter
- povšter** ▶ pó:uštər tudi pò:štər -tra m *vzglavnik* |blazina|: sej maš vəs zamazan povšter
- prec** ▶ p'rec prisl. *takoj*: prec pridəm
- puščavnik** ▶ pəšà:vəŋk -a m *osla* |za brušenje kose|: kam s pəšavənk utaknu?
- rokav** ▶ ru'kau -á:wa m, mn. ruká:la -u *rokav*: oblec sə dovge rukala, kə te bo drgač zebvə
- rukrem** ▶ rù:krem -ov m mn. *vlečni bočni jermeni pri konjski vpregi*
- rutka** ▶ rú:tka -e ž *okrasni robec*: dərگاč nəč na da nase, ampak rutko pa more met
- smotače** ▶ smətá:če -tá:č ž mn. *brki* → mustače
- stelja** ▶ sté:wa tudi sté:la -e ž *stelja*: steve nəm bo zmanku
- streknjati** ▶ strə'knət -ám dov. *potratiti*: a maš še kej znamk a sə use strəknou?
- svisli** ▶ svi:sle svi:slu ž mn. (u svi:sləx) *prostor za shranjevanje slame*: merki na vrata pər svisləh, kə se težko uhperajo
- šaflja** ▶ šà:fla -e ž *lopata z listom, ki ima navzgor zavihane stranske robove*: še no šaflo mavte dej, po bo pa dost
- šajtrga** ▶ šà:jtərɣa -e ž *samokolnica*: gnoj pa kər s šajtərɣo v garkəl pərpel

- šalca** ▶ šà:lca -e ž *skodelica*: eno šalco kufeta mæ dej
- šantati** ▶ šən'tət -tâ:m nedov. *šepati*: zakuga pa šantaš?
- šarf** ▶ šà:rf -- -- prid. **1** *oster* |močnega okusa|: tala hræn je pa šarf **2** *odrezav*, *oster*: negova baba je pa šarf
- šibica** ▶ ši:bica -e ž *vžigalica*: a maš šibice?
- šiht** ▶ ši:xt -a m **1** *služba* |delo|: ne, v petæk mam pa šiht, na moræm **2** *izmena*
- škrpet** ▶ škørpè:t -a m *obrabljen*, *ponošèn* *čevelj*: a v tæh škrpetæh mislæš navkol letat?
- šolen** ▶ šò:løn -lna m *boljši* (*tudi plesni*) *nizki* *čevelj*, *pri ženskah navadno s peto*: glej, da vš dava šolne za h ta bolmo gvant
- špaga** ▶ špà:ɣa -e ž *vrv*: a maš kæšno dæblej špago?
- špegel** ▶ špè:ɣu -ɣla m *ogledalo*: čæ se vš prædovh u špegu gledu, tæ bojo uslovske ušesa zraslæ
- špegli** ▶ špè:ɣlæ -u m mn. *očala*: ni merkuva uči, dæj ma pa uhka špegle
- špetir** ▶ špètè:r -a m *prepir*: kašøn špæter mata spet?
- špetirovec** ▶ špètè:ruc -a m *prepirljivec*: ampak, sæ pa nisæm mislu, de j tak špæteruc – z usem je skregan
- šporget** ▶ špò:ryet -a m *štedilnik*: a maš župo že na šporyet?
- šravfenciger** ▶ šrà:ufənci:ɣør -ja m *izvijač*: ɣdo mæ j spet šravfəncigør usjav?
- štacuna** ▶ štacú:na -e ž *trgovina*: a kej is štacune nucas?
- štala** ▶ štá:wa štá:le *tudi štá:la -e ž hlev*: u štal mamø pet glav žvine
- štanga** ▶ štã:ŋɣa -e ž *drog*: že spet je štango pær koles skrivu
- štenge** ▶ štè:ŋɣe štè:nx ž mn. *stopnice*: težko pu štengah hodæm
- štrafati** ▶ štrã:fat -am dov./nedov. *kaznovati*: me j prec Boh Štrafu
- švoh** ▶ š'vox -- -- prid. *šibek*, *slaboten*: dons sæm neki švoh
- ta bol gvant** ▶ ta bøl:l ɣ'vənt ta bøl:l gvã:nta m *praznična*, *boljša obleka* |za k maši in za slovesnostij|: kva pa j donæs, de j u ta bolmo gvænt?
- ta mlad** ▶ ta mwá:t ta -dɣa m *zet*: mate pa pridænga ta mvadɣa
- ta mlada** ▶ ta mwá:da ta -e ž *snaha*: kuga vaša ta mvada deva?
- tacajt ko** ▶ tacã:jt kæ vez. *medtem ko*: tacajt kæ v luft gledaš, bæ uhka kæmper nalupu
- talár** ▶ tá:lar -ja m *krožnik*: pujeje, kær maš na talarjæ
- tenek** ▶ tæ'næk -ŋka prid., v povedni rabi *zelo občutljiv in zamerljiv*: ænkar na bot ko tænak
- tlake** ▶ tlá:ke prisl. *tukaj*: tlake me pučaki
- tošelj** ▶ tó:šøl -na m *moška denarnica*: tošl sæm u varžæt puzabu
- traknati** ▶ træk'næt -am nedov. *tratiti* |predvsem denar|: ceu žiulene jæ biu navajæn træknæt, dej more pa šparat
- turen** ▶ tú:ræn -rna m *zvonik*, *stolp* |*tudi gasilski*|: a so cævi že pušæšene v turnæ?
- uleči** ▶ samo 3. os. ed ulè:če nedov. *pihati* |*veter*|: matær, kuko vleče.
- urajmati se** ▶ urã:jmat se -am se dov., nav. 3. os. *zgoditi se*, *pripetiti se*: urajma se tæ, da se tæ tæç na gvalo userje, utroka se pa nardi
- uštimate (se)** ▶ uští:mat (se) -am (se) dov. *urediti (se)*: kam pa greš, kæ sæ se tko uštimateva?
- vajeti** ▶ vá:jet vá:jet ž mn. *vajeti* |na uzdo pritrjen jermen za vodenje konja|
- vamber** → lamber
- varžet** ▶ vá:ržæt -a m *žep*: a maš kæšøn robæc u varžæt?

- večji** ▶ vè:č -- -- prid. **1** *večji*: ušenica j pa več k wan, 2 s kaz. zaim. *najstarejši*: kok je stər toj ta več?
- velnica** ▶ vè:vəncə -e ž *velnica* |*naprava za zajemanje moke ali žita*|: dej mə vevəncə pərnəs iz kuhne
- vkup** ▶ w'kəp prisl. *skupaj*: pa smo le vsə vkəp pəršlə
- zavolj tega** ▶ zaval d'ɣə prisl. *zato*: zaval d'ɣə tə pa na morəm pumagat
- zelo** ▶ z'və prisl. *zelo*: a se tə zvə mədi?
- zmerom** ▶ zmè:ram prisl. *vedno, zmeraj*: zmeram uhka pridəš
- žavba** ▶ žà:ɥba -e ž *krema, mazilo* • BITI Z VSEMI ŽAVBAMI NAMAZAN *zvit, prebrisan*: Jerni j pa z usəm žaɥbam namazan
- žihər** ▶ ži:xər prisl. *lahko*: v povedni rabi a grem žihər vən?
- žleht** ▶ žlè:xt -- -- prid. **1** *zloben*: no, ənkar ko žleht na bot **2** *poreden, neubogljiv*
- župa** ▶ žú:pa -e ž *juha*: a mate vi zmeram župo pər južnə?

7 Literatura

- Bezljaj 2005 = France Bezljaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika 4: Š–Ž*, Ljubljana: SAZU – ZRC SAZU (izd.) – Založba ZRC (zal.), 2005.
- Jagodic 1958 = Marija Jagodic, *Narodopisna podoba Mengša in okolice*, Mengeš: Svet za prosveto in kulturo ObLO, 1958.
- Jemec 2000 = Mateja Jemec, Topole že več kot 750 let, *Mengšan 7* (2000), št. 75, 28–30.
- Jemec Tomazin 2008 = Mateja Jemec Tomazin, *Topole nekdanj in danes: ob 60-letnici Prostovoljnega gasilskega društva Topole*, Topole: Prostovoljno gasilsko društvo, 2008.
- KLS 1971 = *Krajevni leksikon Slovenije 2*, Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1971.
- Logar 1993 = Tine Logar, *Slovenska narečja*, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1993 (Cicero).
- Logar 1996 = Tine Logar, *Dialektološke in jezikovnozdgodovinske razprave*, ur. Karmen Kenda-Jež, Ljubljana: ZRC SAZU, 1996.
- Logar – Rigler 1993 = Tine Logar – Jakob Rigler, *Karta slovenskih narečij*, Ljubljana: Geodetski zavod Slovenije, 1993.
- Ramovš 1995 = Fran Ramovš, *Kratka zgodovina slovenskega jezika 1*, Ljubljana: ZRC SAZU (Zbirka ZRC 9).
- Snoj 1997 = Marko Snoj, *Slovenski etimološki slovar*, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1997.
- Snoj 2009 = Marko Snoj, *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen*, Ljubljana: Modrijan – Založba ZRC, 2009.
- Stražar 1980 = Stane Stražar, *Na pomoč: Razvoj gasilstva v Občini Domžale*, Domžale: Samoupravna interesna skupnost za varstvo pred požarom, 1980.
- Stražar 1993 = Stane Stražar, *Mengeš in Trzin skozi čas*, Mengeš – Trzin: Krajevna skupnost, 1993.
- Škofic 2001 = Jožica Škofic, *Govorica jih izdaja*, Kropa: Tomco, 2001.

The subdialect of the village of Topole (Slovenia)

Summary

This article describes the subdialect of the village of Topole at various levels. It has the phonological and morphological characteristics of a typical Upper Carniolan dialect of Slovenian. Some of the characteristics described only became established in the last few years; a comparison was made using an article by Tine Logar describing the Mengeš subdialect, which he prepared in 1954. Although Topole is part of the municipality and parish of Mengeš and would therefore presumably have a greater similarity to the Mengeš subdialect, certain characteristics such as vowel reduction and substitution of /v/ for /l/ in morphophonemic alternation are much more similar to forms used in neighboring Suhadole; for example, *šú* 'gone' (cf. standard Sln. *šel*), *pəršu* 'come' (cf. *prišel*), *swá:bi* 'would go' (cf. *šla bi*), and *žá:wast* 'sorrow' (cf. *žalost*). The article also presents widespread phrasemes used in everyday speech, some of which are only characteristic of (and intelligible to) the Topole subdialect (e.g., *imeti kožico med prsti* 'to have webbed fingers/toes').

The extent to which dialect features are found in locals' speech is especially shown in the use of dialect-based slang, whereby foreign-language slang elements are also expressed in dialect phonology. Although the Topole subdialect is losing some of its special features because of the modern lifestyle (with people being educated and working elsewhere), it is nonetheless continually adapting and remains the first language choice for communication both locally and in the wider environment. The description of the subdialect is followed by a Topole dialect–standard Slovenian glossary.